WROCŁAWSKO-LWOWSKIE ZESZYTY PRAWNICZE 3
ВРОЦЛАВСЬКО-ЛЬВІВСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЗБІРНИК 3
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego • Wrocław 2012

Elwira Marszałkowska-Krześ
Uniwersytet Wrocławski
Izabella Gil
Uniwersytet Wrocławski
i.gil@prawo.uni.wroc.pl

Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym jako jedna z form ochrony prawnej udzielanej większej liczbie podmiotów

System prawa stanowi jeden z istotnych czynników kształtujących życie społeczne. W związku z tym należy stosować takie instrumenty prawne, które zapewnią nie tylko właściwą ochronę prawną, ale także sprawność postępowania służącego realizacji tej ochrony. Normy prawne regulują różnego rodzaju stosunki społeczne, aby oddziaływać na zachowania ludzi, zwłaszcza poprzez tworzenie określonych wzorców (przez instytucje prawne). Coraz częściej w różnych systemach prawnych wprowadza się regulacje prawne służące ochronie prawnej większej grupy społecznej, a nie tylko interesów indywidualnych poszczególnych jednostek. W nauce[1] dokonuje się odróżnienia udzielania ochrony prawnej poszczególnym jednostkom (w celu ochrony ich interesów indywidualnych) od ochrony prawnej grupy, zbiorowości, tj. większej liczby podmiotów w celu ochrony ich interesów. Ochrona prawna interesów grupowych, zbiorowych, kolektywnych może być realizowana w różnych formach. Wśród form tej ochrony wyróżnia się: działania podejmowane przez organy państwowe powołane do przestrzegania praworządności i ochrony interesów jednostek, działania organizacji pozarządowych, a także działania grupy podmiotów indywidualnych[2].

[1] T. Misiuk, *Współczesne tendencje ochrony interesów zbiorowych i rozproszonych w postępowaniu cywilnym*, [w:] *Proces i prawo. Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, Wrocław-Warszawa 1989, s. 170.

[2] *Ibidem*, s. 171 n.

© for this edition by CNS

Ochrona grupowego interesu wierzycieli może być realizowana zarówno w postępowaniu upadłościowym, jak i w postępowaniu umożliwiającym dochodzenie roszczeń grupowych. Oba rodzaje postępowań dotyczą ochrony interesów wielu podmiotów, mimo że inicjatorem tych postępowań będzie jeden lub kilka podmiotów, jednakże postępowania te mają odmienne cele. Celem postępowania upadłościowego jest doprowadzenie do zaspokojenia roszczeń wierzycieli w wyniku podziału majątku upadłego dłużnika. Natomiast postępowanie grupowe służy rozstrzygnięciu o roszczeniach wielu podmiotów w jednym postępowaniu. Postępowanie tego rodzaju może być wykorzystywane do rozpoznania i rozstrzygnięcia o roszczeniach jednego rodzaju, ale przysługujących różnym podmiotom, gdy są oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Wprowadzanie tego rodzaju postępowań ma służyć ekonomice procesowej oraz ujednoliceniu rozstrzygnięć w podobnych rodzajowo sprawach, a także zmniejszeniu ciężarów procesowych dotyczących zarówno kosztów postępowania, jak i sfery dowodowej, poprzez prowadzenie jednego postępowania dowodowego.

Regulacje prawne dotyczące postępowania grupowego nie są jednolite, i to pomimo wzorowania się na rozwiązaniach amerykańskich. Model postępowania amerykańskiego, tzw. *class action*, polega na możliwości wytoczenia powództwa przez jeden podmiot (reprezentanta) w imieniu innych, nawet nieznanych mu podmiotów[3]. Nie obowiązuje jeden powszechnie akceptowany model regulacji czy rozstrzygania spraw w postępowaniu grupowym, kryteriów wyodrębnienia grupy, przebiegu postępowania oraz jego kosztów.

Jak zasadnie wskazuje P. Pogonowski, analizy prawnoporównawcze uzasadniają wyodrębnienie dwóch zasadniczych modeli: modelu maksymalnego — najszerszego, który reprezentuje uregulowanie amerykańskie (USA), oraz modelu minimalnego — uniwersalnego, który został przyjęty w większości systemów prawnych europejskich i Ameryki Łacińskiej. Ani pierwszy, ani drugi model nie nawiązują do *actio popularis*. System maksymalny jest otwarty w tym sensie, że wyrok pozytywny wywiera skutki także względem innych podmiotów (*erga omnes*), a drugi ogranicza rozstrzygnięcie wyłącznie do osób objętych postępowaniem grupowym[4].

Ochrona większej ilości podmiotów w postępowaniu cywilnym została uregulowana w Kodeksie postępowania cywilnego już uprzednio w postępowaniu w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony (art. 479^{36}–479^{45}). Wyrok wydany w tych sprawach ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru[5]. Skuteczność wydanego w tej sprawie orzeczenia ma zatem skuteczność rozszerzoną wobec podmiotów trzecich niebiorących udziału w postępowaniu.

[3] Ch. Hodges, *The reform of Class and Representative Actions in European Legal Systems*: *A New Framework for Collective Redress*, Oxford 2008, s. 86, cyt. za: P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe. Ochrona prawna wielu podmiotów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, s. 77–78.

[4] P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe…*, s. 94.

[5] K. Piasecki, *Postępowanie sądowe i arbitrażowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2003, s. 190.

© for this edition by CNS

Ustawodawca polski, mimo że postępowanie grupowe jest prowadzone przed sądem powszechnym, nie zdecydował się na wprowadzenie uregulowań dotyczących tego postępowania do Kodeksu postępowania cywilnego, lecz ujął je w odrębnej ustawie. Określił przebieg postępowania związanego z dochodzeniem roszczeń w ramach postępowania grupowego w odrębnej ustawie. Tego rodzaju rozwiązanie legislacyjne pozwala na szybkie zmiany samej ustawy, a także na ewentualną rezygnację z takiej formy ochrony prawnej w przypadku, gdyby instytucja ta nie sprawdziła się w praktyce. Postępowanie grupowe w Rzeczypospolitej Polskiej zostało wprowadzone na mocy Ustawy z 17 grudnia 2009 roku o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Przez pojęcie postępowania grupowego, stosownie do przepisu art.1 ust.1 przedmiotowej ustawy, należy rozumieć sądowe postępowanie cywilne w sprawach, w których dochodzone są przez co najmniej 10 osób roszczenia jednego rodzaju oparte na jednakowej podstawie faktycznej lub prawnej, jeżeli istotne okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie są wspólne dla wszystkich roszczeń. Z tym jednak zastrzeżeniem, że do spraw cywilnych rozpoznawanych w tym postępowaniu ustawa zalicza sprawy o roszczenia związane z ochroną konsumentów z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, a także z tytułu czynów niedozwolonych (z wyłączeniem roszczeń o ochronę dóbr osobistych).

Ustawa o postępowaniu grupowym wiąże się z dochodzeniem roszczeń o charakterze cywilnoprawnym, ale w związku z tym, że została uregulowana w odrębnym akcie prawnym, to nie można potraktować tego postępowania jako odrębnego postępowania cywilnego, lecz raczej jako postępowania *sui generis*[6]. W literaturze[7] wskazuje się na trudności w ustaleniu charakteru prawnego tego postępowania na tle systematyki Kodeksu postępowania cywilnego. Przyznanie legitymacji procesowej nowym podmiotom, tj. reprezentantowi grupy, czy też wydawanie formalnego rozstrzygnięcia o dopuszczalności prowadzenia postępowania, pozwala traktować postępowanie grupowe jako jeden z rodzajów postępowania cywilnego, podobnie jak traktuje się postępowanie upadłościowe i naprawcze. Za potraktowaniem postępowania grupowego jako szczególnego rodzaju postępowania przemawia zwłaszcza uregulowanie tego postępowania w odrębnym akcie prawnym oraz wprowadzenie nowych pojęć, takich jak: grupa, podgrupa, reprezentant grupy, które nie występują na gruncie k.p.c., wprowadzenie innych etapów postępowania. Z kolei odesłanie do stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego wprost (por. art. 24 ust. 1 u.p.g.), a nie odpowiednio, wskazuje na immanentny związek z postępowaniem cywilnym.

Mając na względzie wskazane wątpliwości w zakresie określenia charakteru prawnego postępowania grupowego, w dalszej części opracowania omówione zo-

[6] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Warszawa 2010, s. 21.

[7] R. Kulski, *Opinia o rządowym projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Druk Sejmowy Nr 1829, s. 2; M. Kępiński, E. Marszałkowska-Krześ, Opinia z lutego 2009 r. o projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym, „Przegląd Legislacyjny" 3/4 z 2009 r., s. 170 n.

© for this edition by CNS

staną rozwiązania prawne odróżniające postępowanie grupowe od zwykłego postępowania cywilnego.

Stosownie do przepisu art.1 ust.1 u.p.g., aby uznać, że postępowanie jest postępowaniem grupowym, sprawa powinna dotyczyć ochrony roszczeń jednego rodzaju, zgłaszanych przez co najmniej 10 osób, które są oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Przy czym postępowanie grupowe może być przeprowadzone wyłącznie w sprawach o roszczenia o ochronę konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za produkt niebezpieczny oraz w sprawach z tytułu czynów niedozwolonych, z wyłączeniem jednakże roszczeń o ochronę dóbr osobistych. Przepis art. 1 ust. 1 u.p.g. może sugerować, że jest to instytucja występująca w k.p.c., tj. współuczestnictwo formalne. Należy jednak dostrzec, że współuczestnictwo formalne uregulowane w przepisie art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. odnosi się nie tylko do strony powodowej, lecz może występować także po obu stronach postępowania. Ponadto istotnym elementem wyróżniającym owo współuczestnictwo jest to, że podstawa faktyczna i prawna roszczeń musi być jednakowa. W postępowaniu grupowym możliwe jest dochodzenie roszczeń o charakterze zarówno pieniężnym, jak i niepieniężnym. Z tym jednak ograniczeniem, że w sprawach o roszczenia pieniężne postępowanie grupowe jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wysokość roszczenia każdego członka grupy została ujednolicona przy uwzględnieniu wspólnych okoliczności sprawy. Ujednolicenie wysokości roszczeń może nastąpić w podgrupach liczących co najmniej 2 osoby. Odmiennie niż w zwykłym postępowaniu w sprawach o roszczenia pieniężne powództwo może ograniczyć się do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanego, a powód nie będzie obowiązany wykazywać interesu prawnego w jego ustaleniu.

Istotną odmiennością postępowania grupowego, w stosunku do uregulowań zawartych w k.p.c., jest przyznanie prawa do wytoczenia powództwa w tym postępowaniu nie poszczególnym osobom, które odrębnie zgłaszałyby swe roszczenia, lecz powództwo może wytoczyć wyłącznie reprezentant grupy. Reprezentantem grupy może być osoba będąca członkiem grupy albo powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów w zakresie przysługujących im uprawnień (art. 4 ust. 2 u.p.g.). Wątpliwości budzić może jednak status prawny reprezentanta grupy. W ustawie wskazane zostało bowiem, że reprezentant grupy prowadzi postępowanie w imieniu własnym, na rzecz wszystkich członków grupy. Taka regulacja wskazuje, że pozostali członkowie grupy nie posiadają legitymacji procesowej, a do występowania w postępowaniu grupowym uprawnienia ma jedynie reprezentant grupy, który zastępowany jest przez adwokata lub radcę prawnego, chyba że reprezentant grupy jest adwokatem lub radcą prawnym. Status prawny reprezentanta grupy jest o tyle złożony, że występuje on niejako w podwójnej roli, gdyż działa w interesie zarówno pozostałych członków grupy, jak i własnym. Tym samym trudno jest określić, z jakiego rodzaju legitymacji procesowej korzysta reprezentant grupy, gdyż łączy w sobie zarówno cechy związane z legitymacją nadzwyczajną bezwzględną (działanie we własnym imieniu na cudzy rachunek z jednoczesnym wyłączeniem możliwości działania podmiotu uprawnionego materialnie), jak i legitymacją zwyczajną przysługującą bezpośrednio stronie

© for this edition by CNS

stosunku cywilnoprawnego materialnego[8]. Statusu reprezentanta nie można zatem porównywać do statusu przysługującego zastępcom pośrednim w postępowaniach sądowych, który zresztą też nie jest jednolicie ujmowany w doktrynie[9]. Tego rodzaju konstrukcja przyjęta w postępowaniu grupowym utrudnia ocenę skutków prawnych związanych z ustaleniem posiadania statusu reprezentanta grupy.

Sąd na wniosek więcej niż połowy członków grupy może dokonać zmiany reprezentanta grupy. Wniosek powinien wskazywać proponowanego reprezentanta grupy oraz zawierać jego oświadczenie o wyrażeniu zgody na bycie reprezentantem. Zmiana reprezentanta grupy nie powoduje wygaśnięcia udzielonego w postępowaniu pełnomocnictwa do prowadzenia postępowania przez adwokata lub radcę prawnego.

Kolejne odrębności postępowania grupowego odnoszą się do wymogów pozwu, jakie powinny zostać spełnione, aby sprawa został rozpoznana w postępowaniu grupowym. Stosownie do przepisu art. 6 ust.1 u.p.g. pozew powinien czynić zadość warunkom określonym w k.p.c., a ponadto zawierać:

1) wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym;

2) wskazanie, że roszczenie zgłoszone w pozwie dotyczy co najmniej 10 osób, których roszczenia są jednego rodzaju, a ponadto opierają się na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej, a w przypadku roszczeń pieniężnych należy także wskazać zasady ujednolicenia wysokości roszczeń członków grupy lub podgrup;

3) w przypadku roszczeń pieniężnych określenie wysokości roszczenia każdego z członków grupy lub podgrup;

4) oświadczenie powoda o tym, że działa on w charakterze reprezentanta grupy.

Ponadto do pozwu należy dołączyć oświadczenia członków grupy o przystąpieniu do grupy i wyrażeniu zgody co do osoby reprezentanta grupy oraz umowę reprezentanta grupy z pełnomocnikiem, określającą sposób wynagrodzenia pełnomocnika.

Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym przyznaje uprawnienie do wspólnego dochodzenia roszczeń przez kilka podmiotów przeciwko pozwanemu lub kilku pozwanym, ale nie przeciwko grupie pozwanych. Nie jest zatem dopuszczalne postępowanie z udziałem reprezentanta po stronie pozwanej, tj. *defendant or passive class action*. W innych państwach orzecznictwo dopuszcza jednak, mimo braku wyraźnego przepisu, wytoczenie powództwa także przeciwko grupie[10].

---

[8] Na temat pojęcia i rodzajów legitymacji procesowej por. W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 111–113; W. Siedlecki w: W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2001, s. 121–123; P. Osowy, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2001, s. 90–92.

[9] Więcej w kwestii poglądów co do statusu prawnego syndyka, zarządcy przymusowego w egzekucji, kuratora spadku oraz legitymacji procesowej por. I. Gil, *Sytuacja prawna syndyka masy upadłości*, Warszawa 2007, s. 168–187.

[10] A. Pellegrini Grinover, *The Defense of the Transindividual Interests*: *Brazil and Iberoamerica*, [w:] *The Globalization of Class Actions Conference, 13–14.12.2007*, www.law.stanford.edu/ calendar/details/1066, cyt. za: R. Kulski, *Modele określenia członkostwa w grupie w postępowaniu wszczętym na pod-*

© for this edition by CNS

Wydaje się, że wobec innowacyjności postępowania grupowego w systemie prawa polskiego tak daleko posunięte działania wywodzące się z obcych systemów prawnych mogłyby nie przyjąć się w praktyce jako zbyt daleko idące.

O dopuszczalności postępowania grupowego sąd rozstrzyga na rozprawie, a w przypadku stwierdzenia, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu grupowym, odrzuca pozew (art. 10 ust. 1 u.p.g.). Sąd może odrzucić pozew także w razie, gdy na wniosek pozwanego zobowiązał powoda do złożenia kaucji na zabezpieczenie kosztów procesu, a termin na jej wniesienie upłynął bezskutecznie (art. 8 ust. 5 u.p.g.).

Sąd zarządza ogłoszenie o wszczęciu postępowania po uprawomocnieniu się postanowienia o rozpoznaniu sprawy w postępowaniu grupowym.

Ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego umieszcza się w poczytnej prasie o zasięgu ogólnokrajowym. W szczególnych wypadkach sąd może zarządzić zamieszczenie ogłoszenia w prasie o zasięgu lokalnym. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego powinno zawierać:

1) nazwę sądu, przed którym toczy się postępowanie grupowe;

2) oznaczenie stron postępowania oraz oznaczenie przedmiotu sprawy;

3) informacje o możliwości przystąpienia do grupy przez osoby, których roszczenia mogą być objęte powództwem grupowym poprzez złożenie reprezentantowi grupy w oznaczonym terminie, nie krótszym niż jeden, a nie dłuższym niż trzy miesiące od daty ogłoszenia, pisemnego oświadczenia o przystąpieniu do grupy;

4) zasady wynagrodzenia pełnomocnika;

5) wzmiankę o wiążącym skutku wyroku wobec członków grupy.

Ogłoszenia dokonuje się celem umożliwienia przystąpienia do postępowania przez osoby, których roszczenia mogą zostać objęte postępowaniem grupowym. Wskazuje się, że publiczne ogłoszenie o wszczęciu postępowania grupowego ma służyć także realizacji celu publicznego, polegającego na rozpoznaniu w jednym postępowaniu możliwie jak największej liczby indywidualnych roszczeń[11]. Przystąpienie do grupy po upływie terminu wyznaczonego przez sąd jest niedopuszczalne, co oznacza, że termin wyznaczony przez sąd na przystąpienie do postępowania grupowego jest nieprzywracany. Taka regulacja jest dopuszczalna, gdyż prawo do żądania udzielenia ochrony prawnej nie zostaje naruszone, możliwe bowiem jest dochodzenie roszczenia w indywidualnie wszczętym postępowaniu, ewentualnie w kolejnym postępowaniu grupowym wszczętym przez nowo utworzoną grupę. Z chwilą przedstawienia sądowi oświadczenia o przystąpieniu do grupy między członkiem grupy oraz pozwanym powstaje stan sprawy w toku co do roszczenia objętego postępowaniem grupowym (art. 13 ust. 1 u.p.g.). Ustawa umożliwia przystąpienie do postępowania grupowego także osobom, które przed dniem wszczęcia postępowania grupowego wytoczyły już przeciwko pozwanemu powództwo o roszczenie, które może być

stawie class action, [w:] *Współczesne przemiany postępowania cywilnego*, red. P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska, Warszawa 2010, s. 159.

[11] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu…*, s. 273.

© for this edition by CNS

objęte postępowaniem grupowym, jednakże nie później niż do dnia zakończenia postępowania w pierwszej instancji, poprzez złożenie oświadczenia o przystąpieniu do grupy. W takim przypadku sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania wszczętego w indywidualnej sprawie.

Pozwany może w terminie wyznaczonym przez sąd (nie krótszym niż miesiąc) zgłosić zarzuty co do członkostwa określonych osób w grupie lub podgrupach. Po upływie wyznaczonego przez sąd terminu, nie krótszego niż miesiąc od dnia doręczenia powodowi zarzutów co do członkostwa, sąd wydaje postanowienie dotyczące składu grupy, które może zostać zaskarżone w formie zażalenia. Po wydaniu przez sąd postanowienia co do składu grupy złożenie oświadczenia przez członka grupy o wystąpieniu z grupy jest bezskuteczne. Ustawa chroni także osoby, które wprawdzie złożyły oświadczenie, że chcą uczestniczyć w postępowaniu grupowym, ale nie zostały objęte postanowieniem sądu co do składu grupy. Osoby takie mogą w terminie 6 miesięcy od dnia uprawomocnienia się tego postanowienia wytoczyć powództwo o roszczenie, które objęte było pozwem grupowym, a wówczas zostaną zachowane skutki wytoczenia powództwa w postępowaniu grupowym.

W związku z tym, że postępowanie grupowe dotyczy roszczeń członków grupy, w przypadku czynności dyspozycyjnych stron, takich jak cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia oraz zawarcie ugody, wymagana jest zgoda więcej niż połowy członków grupy. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia, jak też zawarcie ugody, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami albo zmierzają do obejścia prawa bądź rażąco naruszają interes członków grupy.

Sąd, wydając orzeczenie uwzględniające roszczenie, powinien wymienić wszystkich członków grupy lub podgrupy. Wyrok zasądzający świadczenie pieniężne powinien określać, jaka kwota przypada każdemu członkowi grupy lub podgrupy. W polskim systemie prawnym przyjęto, że wyrok prawomocny ma skutek wobec wszystkich członków grupy. Zagadnienie związania wyrokiem w postępowaniu zbiorowym jest jednym z najważniejszych, choć jednocześnie najbardziej kontrowersyjnym w modelu postępowania *class action*[12]. Nie zostało jednakże określone, jakiego rodzaju skutki ma prawomocny wyrok wobec członków grupy. Należy zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w literaturze[13], że dotyczy to zarówno mocy wiążącej wyroku (art. 365 k.p.c.), jak i powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.).

W związku z tym, że pozwany nie zawsze będzie chciał dobrowolnie wykonać obowiązki stwierdzone wyrokiem wydanym w postępowaniu grupowym, należało uregulować także kwestię podstaw do prowadzenia egzekucji. W przepisie art. 22 u.p.g. przyjęto, że tytułem egzekucyjnym do prowadzenia egzekucji świadczenia pieniężnego przypadającego członkowi grupy lub podgrupy jest wyciąg z wyroku,

[12] R. Kulski, *Modele określenia członkostwa w grupie w postępowaniu wszczętym na podstawie class action*, [w:] *Współczesne przemiany postępowania cywilnego…*, s. 160.

[13] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu…*, s. 405.

© for this edition by CNS

wskazujący w szczególności wysokość należnego mu świadczenia. Rozwiązanie takie podobne jest do innego przewidzianego w ustawie prawo upadłościowe i naprawcze[14], gdyż stosownie do przepisu art. 264 ust.1 u.pr.up.n. tytuł egzekucyjny przeciwko upadłemu dłużnikowi stanowi po zakończeniu lub umorzeniu postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku upadłego wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego-komisarza listy wierzytelności. Wyciąg z listy wierzytelności sporządzonej w postępowaniu upadłościowym z możliwością zawarcia układu wraz z wypisem prawomocnego postanowienia zatwierdzającego układ także stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko upadłemu, a także przeciwko temu, kto udzielił zabezpieczenia wykonania układu (art. 296 pr.up.n.). Tym różni się jednak regulacja zawarta w ustawie o postępowaniu grupowym od regulacji zawartej w prawie upadłościowym i naprawczym, że nie ma tu wątpliwości co do tego, czy jest to sądowy, czy pozasądowy tytuł egzekucyjny[15]. Podstawą prowadzenia egzekucji świadczenia zasądzonego w postępowaniu grupowym jest wprawdzie wyciąg, ale z wyroku sądu, co jednoznacznie przesądza o sądowym charakterze tytułu egzekucyjnego.

W sprawach o świadczenia niepieniężne egzekucję zasądzonego świadczenia wszczyna się na wniosek reprezentanta grupy, jednak z zastrzeżeniem, że jeśli zasądzone świadczenie niepieniężne nie zostanie spełnione w terminie 6 miesięcy, liczonym od dnia uprawomocnienia się wyroku, a w tym czasie reprezentant grupy nie wystąpi z wnioskiem o wszczęcie egzekucji, z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności, a także o wszczęcie egzekucji, może wystąpić każdy z członków grupy.

Od wejścia w życie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym upłynęło stosunkowo niewiele czasu, w związku z tym trudno dokonać jeszcze oceny zasadności przyjętych rozwiązań prawnych. Obserwując jednak doświadczenia innych państw, tego rodzaju regulacja niewątpliwie jest potrzebna i okaże się pomocna przy dochodzeniu roszczeń, zwłaszcza o niewielkiej wartości przedmiotu sporu. Stwierdzenie zaś nieprawidłowości lub trudności w stosowaniu przyjętych rozwiązań prawnych pozwoli na prawidłową regulację przebiegu postępowania związanego z umożliwieniem dochodzenia roszczeń w postępowaniu grupowym.

[14] Więcej por. I. Gil w: *Postępowanie cywilne…*, s. 500–502.

[15] H. Dolecki, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, s. 369; A. Marciniak, *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, s. 117–118, czy I.P. Gil, *Postępowanie klauzulowe*, Warszawa 2007.

© for this edition by CNS

WROCŁAWSKO-LWOWSKIE ZESZYTY PRAWNICZE 3
ВРОЦЛАВСЬКО-ЛЬВІВСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ЗБІРНИК 3
Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego • Wrocław 2012

Ельвіра Маршалковска-Кшесь
Вроцлавський університет
Ізабелла Гіль
Вроцлавський університет
i.gil@prawo.uni.wroc.pl

Груповий судовий позов як одна з форм правової охорони, що надається більшій кількості суб'єктів

Правова система є одним із найважливіших чинників, які формують суспільне життя. У зв'язку з цим слід використовувати такі правові інструменти, які не тільки забезпечують правову охорону, а й також належний судовий розгляд для реалізації цієї охорони. Правові норми регулюють різні види соціальних відносин, які впливають на поведінку людей, особливо шляхом створення конкретних моделей (через правові органи). Все частіше в різних правових системах вводиться правове регулювання, яке служить правовому захисту більшої соціальної групи, а не тільки індивідуальних інтересів окремих одиниць. У науці[1] вводиться розмежування між наданням правового захисту окремим одиницям (з метою захисту їх особистих інтересів) і правовим захистом групи, колективу, тобто більшої кількості суб'єктів із метою захисту їхніх інтересів. Правовий захист групових, збірних, колективних інтересів може бути реалізований у різних формах. Серед форм цього захисту розрізняють: заходи, прийняті державними органами, призначені для дотримання право-

[1] T. Misiuk, *Współczesne tendencje ochrony interesów zbiorowych i rozproszonych w postępowaniu cywilnym*, [в:] *Proces i prawo. Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Jerzego Jodłowskiego*, Wrocław-Warszawa 1989, c. 170.

© for this edition by CNS

вого порядку й захисту інтересів громадян, діяльність громадських організацій, а також діяльність індивідуальних суб'єктів[2].

Захист групового інтересу кредиторів може здійснюватися як в процедурі банкрутства, так і в процедурі, що дозволяє внести груповий позов. Обидва види процедур стосуються захисту інтересів багатьох суб'єктів, незважаючи на те, що ініціатором цих процедур буде один або декілька суб'єктів, однак ці процедури мають відмінні цілі. Метою процесу банкрутства є задоволення вимог кредиторів у результаті поділу активів боржника, визнаного банкрутом. Натомість групове провадження служить прийняттю рішення щодо позовів багатьох суб'єктів в одному провадженні. Цього роду провадження може використовуватися для розпізнання та прийняття рішення щодо позовів одного типу, але для різних суб'єктів, якщо вони засновані на тій самій або на такій самій фактичній основі. Уведення такого типу провадження має слугувати процесуальній економічності та уніфікації рішень у подібного типу справах, але також зменшенню процесуальних тягарів як щодо судових витрат, так і сфери доказів шляхом одного доказового провадження.

Правове регулювання щодо групового провадження не є цілісним і це не зважаючи на те, що вони беруть за зразок американські моделі. Модель американського провадження, так званий *class action,* полягає у можливості подання позову одним суб'єктом (представником) від імені інших, навіть невідомих йому суб'єктів[3]. Не зобов'язує одна загальноприйнята модель у способі регулювання чи методу вирішення справ у груповому провадженні, категоріях визначення групи, ходу провадження та витрат.

Як справедливо зазначає П. Погоновський, правовий порівняльний аналіз обґрунтовує виділення двох основних моделей: максимальної моделі — найширшої, яка представляє американські регулювання (США) та мінімальної моделі — універсальної, яку було прийнято в більшості європейських правових систем, а також у Латинській Америці. Ані перша, ані друга модель не відносяться до *actio popularis*. Максимальна система є відкритою в тому сенсі, що позитивне рішення дає позитивні наслідки також щодо інших суб'єктів (*erga omnes*), а друга — поширює рішення тільки на особи, охоплені груповим провадженням[4].

Захист більшої кількості суб'єктів у провадженні цивільного процесу регулюється в Цивільно-процесуальному кодексі вже попередньо в провадженні у справах щодо визнання положень типового договору (ст. 479^{36}–479^{45}). Рішення, винесене в цих справах, поширюється на третіх осіб із моменту вне-

[2] Там само, с.171 та ін.

[3] Ch. Hodges, *The reform of Class and Representative Actions in European Legal Systems*: A. New Framework for Collective Redress, Oxford 2008, c. 86. Цит. за P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe. Ochrona prawna wielu podmiotów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2009, c. 77–78.

[4] P. Pogonowski, *Postępowanie grupowe…*, c. 94.

© for this edition by CNS

сення визнаного типового договору до реєстру[5]. Ефективність винесеного в цій справі рішення таким чином має поширену ефективність щодо третіх осіб, які не беруть участі в провадженні.

Польський законодавець не зважаючи на те, що позов розглядає суд загальної юрисдикції, вирішив не вводити регулювання щодо цього провадження до Цивільно-процесуального кодексу, а тільки помістив їх в окремому законі. Він визначив хід провадження, зв'язаного з позовом, у рамках групового провадження в окремому законі. Такого роду законодавче рішення дозволяє швидко змінити сам закон, а також відмовитися від такої форми правового захисту у випадку, якщо б це не вдалося на практиці. Групове провадження в Польщі було введено законом від 17 грудня 2009 р. про позови в груповому провадженні. Поняття групове провадження, відповідно до положення п. 1 ст. 1 закону, слід тлумачити як судове провадження в цивільних справах, у яких принаймні 10 осіб склали позови одного типу, засновані на однаковій фактичній або правовій підставі, якщо істотні фактичні умови, що обґрунтовують вимоги, є спільними для всіх позовів. Однак, з одним застереженням, щодо цивільних справ, які розглядаються в цьому провадженні, закон зараховує справи про претензії, пов'язані з захистом прав споживачів, на підставі відповідальності за шкоду, заподіяну небезпечним продуктом, а також у результаті цивільного правопорушення (за винятком претензій щодо захисту особистого майна).

Закон про групове провадження пов'язаний із позовами цивільно-правового характеру, але у зв'язку з тим, що він регулюється окремим правовим актом, не можна трактувати цього провадження як окремого провадження в цивільному процесі, а як провадження *sui generis*[6]. У літературі[7] вказується на труднощі у визначенні правового характеру цього провадження на тлі систематики Цивільно-процесуального кодексу. Надання процесуальних повноважень новим суб'єктам, тобто представникові групи, чи також прийняття формального рішення про допустимість розгляду, дозволяє трактувати групове провадження як один із видів провадження в цивільному процесі, як це розглядається провадженням у справах про банкрутство і про відновлення платоспроможності боржника. За те, щоб розглядати групове провадження як особливий вид провадження говорить, зокрема, регулювання цього провадження в окремому законодавчому акті та введення нових понять, таких як: група, підгрупа, представник групи, які не зустрічаються у Цивільно-процесуальному кодексі, введення інших етапів розгляду. Посилання на ви-

[5] K. Piasecki, *Postępowanie sądowe i arbitrażowe w sprawach gospodarczych*, Warszawa 2003, c. 190.

[6] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Warszawa 2010, c. 21.

[7] R. Kulski, *Opinia o rządowym projekcie ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym*, Druk sejmowy, № 1829, c. 2.

© for this edition by CNS

користання положень Цивільно-процесуального кодексу безпосередньо (пор. п.1 ст. 24 u.p.g.), а не відповідно, вказує на іманентний зв'язок із провадженням у цивільному процесі.

Ураховуючи вказані сумніви стосовно визначення правового характеру групового провадження, у наступній частині статті будуть обговорюватися правові рішення, які відрізняють групове провадження від звичайного провадження в цивільному процесі.

Відповідно до положення п. 1 ст. 1 з.г.п., для того, щоб визнати, що провадження є груповим провадженням, справа повинна відноситися до захисту позовів одного типу, які складаються принаймні 10 особами, які засновані на тій самій або такій самій фактичній основі. При чому, групове провадження може здійснюватися виключно в справах про позов щодо захисту прав споживачів, на підставі відповідальності за шкоду, заподіяну небезпечним продуктом, а також у результаті цивільного правопорушення, однак, за винятком претензій щодо захисту особистого майна. Положення п. 1 ст. 1 з.г.п. може припускати, що це є установа, яка виступає в к.-п.к., тобто формальна участь. Слід, однак, зауважити, що формальна участь, що регулюється положенням § 1 п. 2 ст. 72 к.-п.к., стосується не тільки позивача, а також може стосуватись обидвох сторін провадження. Крім цього, важливим елементом, який вирізняє цю участь, є те, що фактична і правова підстава позову повинна бути однакова. У груповому провадженні можливими є грошові і негрошові позови. З одним, однак, обмеженням, що в справах із грошовими позовами групове провадження дозволяється тільки тоді, коли сума претензій кожного члена групи консолідована з урахуванням спільних обставин справи. Консолідація суми претензій може бути зроблена в групах, що складаються як мінімум із 2 осіб. На відміну від звичайного провадження в справах про грошові позови, позов може обмежитись вимогою визначення відповідальності відповідача, а позивач не буде зобов'язаний виявляти правового інтересу в його визначенні.

Істотною відмінністю групового провадження стосовно регулювань, що містяться в к.п.к. є надання права на пред'явлення позову в цьому провадженні не окремим особам, які б окремо пред'являли свої претензії, а позов може пред'явити виключно представник групи. Представником групи може бути член групи або районний (міський) захисник прав споживачів у сфері повноважень, які йому надано (п. 2 ст. 4 з.г.п.). Однак, сумніви може викликати правовий статус представника групи. У законі вказано, що представник групи веде провадження від свого імені для всіх членів групи. Таке регулювання вказує на те, що інші члени групи не мають процесуальних повноважень, повноваженим до виступу в груповому провадженні є тільки представник групи, якого заступає адвокат або юридичний радник, хіба що представником групи є адвокат або юридичний радник. Правовий статус представника групи є настільки складний, що представник виступає ніби в подвійній ролі, тому що діє як в інтересах інших членів групи, так і у власних інтересах. Таким чином,

© for this edition by CNS

важко визначити, який тип процесуальних повноважень використовує представник групи, оскільки він поєднує в собі характеристики, пов'язані з надзвичайними повними повноваженнями (діє від імені за чужий рахунок, і, водночас, виключаючи можливість дії суб'єкта, матеріально уповноваженого), як і звичайні повноваження, які безпосередньо надано стороні цивільно-правових матеріальних відносин[8]. Таким чином статус представника не можна порівнювати зі статусом, що надано представникам у судовому розгляді, який, зрештою, також однозначно не визначений у доктрині[9]. Цей тип конструкції, прийнятий у груповому провадженні, ускладнює оцінку правових наслідків, пов'язаних із визначенням статусу представника групи.

Суд на вимогу більш ніж половини членів групи може змінити представника групи. Заява повинна вказувати пропонованого представника групи та містити його згоду виконувати роль представника. Зміна представника групи не викликає завершення терміну повноважень адвоката або юридичного радника.

Інші відмінності групового провадження стосуються вимог позову, які повинні бути виконані для того, щоб справу було розглянуто в груповому провадженні. Відповідно до положення п. 1 ст. 6 з.г.п. — позов повинен відповідати вимогам, зазначеним в к.п.к., а крім того включати:

1) заяву про розгляд справи в груповому провадженні;

2) посвідчення, що претензії, складені в справі позову стосуються принаймі 10 осіб, вимоги яких є того самого типу, і, крім того, засновані на тій самій фактичній підставі, а у випадку грошових вимог слід також вказати принципи консолідації суми вимог членів групи або підгруп;

3) у випадку грошових претензій — визначення суми грошових вимог кожного члена групи або підгрупи;

4) згоду позивача, що він діє в ролі представника групи.

Як додаток до позову слід долучити згоду членів групи про приєднання до групи і вираження згоди щодо представника групи та договір представника групи з адвокатом, який визначає спосіб винагороди адвоката.

Закон про позов у груповому провадженні надає повноваження на спільний позов кількох суб'єктів до відповідача або декількох відповідачів, але не до групи відповідачів. Тому не допускається провадження за участю представника від сторони відповідача, тобто *defendant or passive class action*. В інших державах судочинство однак допускає, незважаючи на відсутність чіткого по-

[8] Та тему поняття і типів процесуальних повноважень пор. W. Berutowicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 1978, c. 111–113; W. Siedlecki, [в:] W. Siedlecki, Z. Świeboda, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2001, c. 121–123; P. Osowy, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2001, c. 90–92.

[9] Детальніше про погляди щодо правового статусу ліквідатора, адміністратора у виконанні, адміністратора спадку та процесуальних повноважень пор. I. Gil, *Sytuacja prawna syndyka masy upadłości*, Warszawa 2007, c. 168–187.

© for this edition by CNS

ложення, порушення судової справи також і проти групи[10]. Здається, однак, що стосовно інноваційності групового провадження в польській правовій системі так далекосяжні дії, що походять з іноземних правових систем, не могли б бути прийняті на практиці, власне, з огляду на їх далекосяжність.

Про допустимість групового провадження суд приймає рішення на судовому розгляді, а у випадку рішення, що справа не підлягає розгляду в груповому провадженні, відхиляє позов (ст. 10, п. 1 з.г.п.). Суд може також відхилити позов у випадку, коли, за заявою позивача, відповідача зобов'язали внести гарантійний депозит для забезпечення процесуальних видатків, а термін його внесення закінчився (ст. 8 п. 5 з.г.п.).

Суд видає рішення про початок судового розгляду після узаконення рішення про розгляд справи в груповому провадженні.

Оголошення про початок групового провадження розміщується в основній загальнодержавній пресі. В особливих випадках суд може винести постанову про розміщення оголошення в місцевій пресі. Оголошення про початок групового провадження повинно включати в себе:

1) відомості про суд, в якому розглядається групове провадження;

2) оприлюднення сторін процесу та предмету справи;

3) інформацію про можливість приєднатися до групи осіб, чиї вимоги можуть бути охоплені груповим позовом шляхом внесення представникові групи у визначений період, не менше одного і не більше трьох місяців з дати повідомлення, письмової заяви про приєднання до групи;

4) принципи винагороди адвоката;

5) інформацію про зобов'язуючі дії рішення щодо членів групи.

Метою оголошення є можливість приєднання до провадження осіб, чиї вимоги можуть бути охоплені груповим провадженням. Вказується також, що публічне оголошення про початок групового провадження має також слугувати реалізації публічної цілі, яка полягає у визначенні в одному провадженні якомога більшої кількості індивідуальних вимог[11]. Приєднання до групи після закінчення терміну, встановленого судом, є недозволеним, що означає, що термін встановлений судом на приєднання до групи є невідворотнім. Таке регулювання є допустимим, оскільки право вимагати правового захисту не порушується, тому що можна вносити позов в індивідуальному порушенні справи або ж у наступному груповому позові, порушеному новоствореною групою. Від моменту представлення судові заяви про приєднання до групи між чле-

[10] A. Pellegrini Grinover, *The Defense of the Transindividual Interests*: *Brazil and Iberoamerica,* [в:] *The Globalization of Class Actions Conference* від 13–14.12.2007, www.law.stanford.edu/ calendar/ details/1066, цит. за R. Kulski, *Modele określenia członkostwa w grupie w postępowaniu wszczętym na podstawie class action*, [в:] *Współczesne przemiany postępowania cywilnego*, ред. P. Pogonowski, P. Cioch, E. Gapska, J. Nowińska, Warszawa 2010, c. 159.

[11] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. Komentarz*, Warszawa 2010, c. 273.

© for this edition by CNS

ном групи і відповідачем виникає стан справи в ході щодо позову, охопленого груповим провадженням (ст. 13 п. 1 з.г.п.). Закон дозволяє приєднатися до групового провадження також особам, які в день перед початком групового провадження вже подали проти відповідача позов, який може бути охоплений груповим провадженням, однак не пізніше від дня закінчення провадження в першій інстанції, зробивши заяву про приєднання до групи. У такому випадку суд приймає рішення про припинення провадження, порушеного в індивідуальній справі.

Відповідач може протягом терміну, визначеного судом (не менше місяця), представити заперечення стосовно участі окремих осіб у групі або підгрупах. Після закінчення визначеного судом терміну, не менше місяця з дати представлення позивачеві заперечень щодо членства, суд виносить постанову щодо складу групи, яка може бути оскаржена у вигляді скарги. Після винесення судом постанови щодо складу групи, заява члена групи про вихід з групи не задовільняється. Закон також захищає осіб, які, не зважаючи на внесення заяви, що хочуть приймати участь у груповому провадженні, не були охоплені постановою суду щодо складу групи. Такі особи можуть протягом 6 місяців від дати набрання чинності цієї постанови, пред'явити позов, який був охоплений груповим позовом, і тоді будуть збережені наслідки пред'явлення позову в груповому провадженні.

У зв'язку з тим, що групове провадження стосується вимог членів групи, у випадку дій диспозиційних сторін таких як: відмова від позову, відмова або обмеження вимог та укладення угоди, потрібна згода більш, аніж половини членів групи. Суд може визначити недопустимим відступлення від позову, відмову або обмеження вимог, а також уладення мирової угоди, якщо обставини справи свідчать про те, що перераховані дії суперечать закону чи моралі, або мають на меті обійти право, або грубо порушують інтереси членів групи.

Суд, видаючи рішення з урахуванням вимог, повинен перерахувати всіх членів групи або підгрупи. Рішення про виплату грошової компенсації повинно вказати суму, яка припадає на кожного члена групи або підгрупи. У польській правовій системі прийнято, що правові наслідки чинного рішення охоплюють усіх членів групи. Питання зобов'язання, передбаченого рішенням суду в груповому провадженні, є одним із найважливіших, хоча і найбільш спірним у моделі провадження *class action*[12]. Однак, не було визначено, якого виду наслідки має чинне рішення стосовно членів групи. Не можна не погодитися з думкою, представленою в літературі[13], що це стосується як обов'язкової сили рішення (ст. 365 к.п.к.), так і рес юдіката (ст. 366 к.п.к.).

---

[12] R. Kulski, *Modele określenia członkostwa w grupie w postępowaniu wszczętym na podstawie class action…*, c. 160.

[13] T. Jaworski, P. Radzimierski, *Ustawa o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym…*, c. 405.

© for this edition by CNS

У зв'язку з тим, що відповідач не завжди хотітиме добровільно виконувати обов'язки, визначені судовим рішенням у груповому провадженні, необхідно було також вирішити питання про підстави для проведення виконавчих дій. У положенні ст. 22 з.г.п. передбачається, що виконавчою підставою для приведення до виконання грошової компенсації, яка припадає на члена групи або підгрупи, є витяг із рішення, де вказано конкретні розміри належної йому суми. Таке рішення нагадує інше рішення, передбачене в законі — право про банкрутство і про відновлення платоспроможності боржника[14], оскільки відповідно до п.1 ст. 264 з.б.в.п.б. підставою виконавчих дій щодо боржника, визнаного банкрутом, є після закінчення або припинення провадження у справі банкрутства, що охоплює ліквідацію майна банкрута — витяг зі затвердженого суддею-комісаром списку боргів. Витяг зі списку боргів, складений у провадженні в справі банкрутства, з можливістю укладення домовленості разом із витягом з чинного рішення про затвердження домовленості також становить підставу для виконавчих дій стосовно банкрута, а також щодо того, хто надав забезпечення угоди (ст. 269 з.б.в.п.б.). Однак, тим відрізняється регулювання, викладене в законі про групове провадження, від регулювань у законі про банкрутство і про відновлення платоспроможності боржника, що тут не виникає сумнівів щодо того, чи це судова чи позасудова підстава виконання[15]. Підставою для проведення виконання судових рішень із виплати компенсацій у груповому провадженні є витяг, але з рішення суду, що однозначно визначає судовий характер виконавчої підстави.

У випадках негрошових компенсацій виконання судових рішень із виплати компенсацій розпочинається після внесення заяви представником групи. Із застереженням, що якщо внесена негрошова компенсація не буде виконана протягом 6 місяців, починаючи з першого дня набуття чинності рішення, і впродовж цього часу представник групи не пред'явить заяви про приведення до виконання, заяву про надання клаузули виконання, а також про початок виконання рішення, то виступити може кожний член групи.

З моменту вступу в силу закону про позови в групових провадженнях ще не минув і рік, тому важко оцінити обґрунтованість прийнятих правових рішень. Однак, досліджуючи досвід інших держав, регулювання такого типу, без сумніву, є необхідними і будуть корисними в позовах, особливо з невеликою сумою предмета спору. Визначення порушень або труднощів у застосуванні прийнятих правових рішень сприятиме належному регулюванню ходу провадження, пов'язаного з уможливленням позову в групових провадженнях.

---

[14] Детальніше пор. I. Gil [в:] *Postępowanie cywilne*, ред. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2008, с. 500–502.

[15] H. Dolecki, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, с. 369, A. Marciniak, *Postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 2005, с. 117–118, або I. P. Gil, *Postępowanie klauzulowe*, Warszawa 2007.

© for this edition by CNS

Summary

Damages claims in class action as one of the forms of legal protection provided to a longer number of subjects

Agreements in public procurement procedures are civil contracts. However, the content of these agreements is determined by the contracting authority. Contractor agrees to the content of the agreement and the arbitrator designated in the contract. According to Art. 1205 § 1 of the Code of Civil Procedure, the Act of 17 November 1964 (Journal of Laws No 43, item 296 as amended) judgments issued by the court of conciliation in Poland may be repealed by the court of law only in proceedings conducted based on art. 1206 of the Code of Civil Procedure. This regulation applies only to the existing judgments. While to the nonexistent regulations (not having constitutive elements) prosecution for negative establishment can be directed (art. 189 of the Code of Civil Procedure).

© for this edition by CNS